

CO NÁM PŘINESL KONCIL?

otec Zdeněk Drštka

Zde jsme, Pane, Duchu Svatý, zde jsme i s přetěžkým břemenem svých hříchů, avšak shromáždění výslovně v tvém jménu. Přijď k nám a zůstávej s námi, svou milostí se vlij do našich srdcí! Uč nás, co máme činit a kam dospět, ukaž nám, jak máme působit, abychom díky tvé pomoci se tobě ve všem zalíbili.

Ty sám nám vnukni naše rozhodnutí a sám je učíš skutkem, neboť jen tobě s Otcem a Synem náleží všechna velebnost a sláva. Ty, jenž nadevše miluješ poctivost, nedopust', abychom uvedli ve zmatek tvůj spravedlivý řád. Ať nás nesvede z cesty nevědomost, neovlivní lidská pochvala a přízeň, nepokazí úplatnost či falešné ohledy.

Dej, ať nás s tebou pojí jediné tvá milost, abychom byli v tobě svorně zajedno a v ničem se neuchýlili od pravdy. A jako jsme se zde shromáždili v tvém jménu, tak ať s veškerou oddaností tvých dětí ve všem setrváme na pravosti víry: aby se naše myšlení zde na tomto místě v ničem nerozcházel s tebou a ve světě budoucím, abychom za dobrou práci došli věčné odměny.

Takto se modlili otcové II. vatikánského koncilu. Takto se modlili ti, kdo se scházeli právě před padesáti lety, neboť 8. prosince 1965 byl slavnostně završen II. vatikánský koncil, jedna z nejvýznamnějších událostí dějin křesťanství ve 20. století, svým významem toto století přesahující. Ne nadarmo bývá nazýván „novými Letnicemi“.

Koncil se konal v době, kterou provázely a následovaly podstatné společenské změny. Je nepopíratelnou zásluhou církve, že v těchto přelomových časech dokázala držet „prst na tepu doby“ a formulovat nadčasové pravdy způsobem, jak si situace žádala.

Celé úsilí koncilu charakterizuje nezvyklý italský výraz „Aggiornamento“. Mohli bychom jej (trošku kostrbatě) přeložit jako „zdešnění“. Koncilu nešlo o to radikálně se rozejít s minulostí, s historií, s tradicí, jak mu mnozí nepozorní interpreti podsouvají. Jeho prvořadým úkolem bylo vyslovit nikoli nové věci, ale novým způsobem hlásat věčné, nadčasové pravdy tak, aby jim porozuměl člověk dnešního světa. Jak se vyjádřil sv. Jan XXIII., aby církev „spíše než muzeum starého harpampádí připomínala studnu, kam generace a generace přicházejí čerpat a pít živou vodu“.

K tomu dodal sv. Jan Pavel II., sám účastník koncilu: „Chováme hluboké přesvědčení, že Duch Pravdy, který hovoří k církvi, zvláštěm a slavnostním způsobem, promluvil prostřednictvím II. vatikánského koncilu, aby připravil církev ke vstupu do třetího tisíciletí po Kristu. Dílo II. vatikánského koncilu samo o sobě znamená nové potvrzení oné stále stejné pravdy, již církev žije od svého prvopočátku, a zároveň obnovu v této pravdě (aggiornamento, jak výslovně poznamenal sv. Jan XXIII.), a to jak ve způsobu výkladu víry a mravů, tak v celé apoštolské a pastorační činnosti církve, která

se přiblížila velké lidské rodině současného světa.“¹

A na přelomu tisíciletí tento světec dodává: „Citím víc než kdy v minulosti povinnost poukázat na koncil jako na velkou milost, kterou církev ve 20. století obdržela; je pro nás bezpečným kompasem, který nám umožňuje, abychom se dobře orientovali ve století, které se před námi otevírá.“²

CO KONCIL PŘINESL?

Mnohé z toho nám už dnes připadá jako zcela běžné a samozřejmé. Pokládáme za běžné, že se účastníme slavení liturgie ve srozumitelném jazyce – ať už je to mše svatá nebo slavení ostatních svátostí, žehnání či modlitba liturgie hodin, tzv. breviář. Pokládáme za samozřejmé, že se tohoto slavení aktivně účastníme. Pokládáme za zcela normální, když je toto slavení „prošpikováno“ biblickými texty a odkazy na Boží slovo. Není nám cizí, když jsme k této aktivní účasti vyzýváni s odkazem na naše „obecné kněžství“, které jsme získali křtem.

Liturgie – to, jak církev slaví – je ovšem výrazem toho, čemu církev věří, jak o sobě smýšlí a na co klade zvláštní důrazy. A právě

II. vatikánský koncil přinesl mnohé nové, aktuální pohledy na církev jako takovou. Mohli bychom dokonce říci, že v málokeré oblasti je přínos koncilu tak výrazný jako v sebepochopení církve.

V koncilních textech bychom mohli najít tyto výrazné rysy: církev coby Boží lid, a to lid putující po cestě do věčnosti, církev coby královské kněžstvo složené ze všech pokřtěných.

Ještě před padesáti lety převládal pohled na církev jako na jakousi „pyramidu“ – jednotlivá patra se lišila podle přijatých svěcení, pravomocí a postavení, komunikace se odehrávala spíše jednosměrně, tedy shora dolů, a to převážně formou úředních oznámení a nařízení. V současnosti se klade větší důraz na to, co nás v církvi spojuje, než na to, co nás dělí. Díky koncilu ožívá v církvi to, co pochopil sv. Augustin: „Pro vás jsem biskup, s vámi jsem křesťan. Když mi to první nahání strach, to druhé mně dává útěchu. To první znamená úkol a nebezpečí, to druhé milost a spásu.“³

Církev je lid putující – prochází dějinami, ovšem není vůči nim imunní. Prožívá to, co prožívá celé lidstvo, protože sama je tvo-

Pavel VI. na zasedání koncilu

řena lidmi – lidmi, které Svatý Duch shromáždil v jednom Kristově těle na cestě do Otcova domu. Církev je lidská – jako sám Kristus je zcela a v plnosti člověkem. Je velikou zásluhou koncilu, že si církev uvědomila nejen své lidství, ale i svou lidskost. Skvěle to formuluje jeden z posledních koncilních dokumentů, konstituce Gaudium et spes: „Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí

Papež Jan XXIII

Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu.“⁴ Vyznáváme o církvi, že je svatá. Koncil toto vyznání rozšířil důrazem na všeobecné povolání ke svatosti, které se týká nejen církve jako celku, ale i každého jednotlivého věřícího, každého křesťana, každého člověka: „Všichni křesťané jakéhokoliv stavu a zaražení jsou povoláni k plnému křesťanskému životu a k dokonalé lásce.“⁵ Toto povo-

lán je jednak nezaslouženým Božím darem, jednak úkolem a celoživotním plánem.

Obecně vzato bychom mohli říci, že díky Koncilu začala církev hledat spíše to, co nás spojuje, než to, co nás dělí; budovat více mostů než překážek a hradeb. Všichni křesťané jsme spojeni křtem – obecné kněžství je základním stavebním prvkem církve, v níž má své místo a uplatnění i kněžství služebné. Toto spojení je patrné i navenek, ve vztazích s křesťany jiných vyznání, tedy v rámci tzv. ekumeny. Společná setkání, modlitby, bohoslužby – to bylo ještě před padesáti lety téměř nemyslitelné. Stejně tak církev hledá i společnou řeč s jinými náboženstvími, zvláště pak těmi, s nimiž nás pojí víra v jednoho Boha. A konečně se církev obrací i ke světu a ke všem lidem, protože s nimi sdílíme jedno a totéž lidství, které Kristus přijal svým vtělením.

Jednoduše řečeno, církev díky Koncilu mohla projevovat odvahu ke svobodě a otevřenosti vůči alternativám. Ta je – na první pohled snad paradoxně – vlastní především těm, kdo jsou velmi dobře zakotveni a zakořeněni (ovšem nikoli zabarikádování ani zabetonování) ve vlastní živné půdě. A naopak – tak jako si domova váží nejvíce velcí cestovatelé, jsou poklady duchovního domova nejdražší těm, kdo dovedou nejlépe ocenit bohatství nejrůznějších cest Ducha.

A V SOUČASNOSTI?

Na dvou událostech vidíme zvláště výrazně, jak se teologie Koncilu projevila v praxi: jsou to Biskupská synoda o rodině a Jubilejní rok milosrdenství. A není náhodou, že iniciátorem oběho je papež František, který velmi výrazně dává církvi tvář formovanou přínosy koncilu.

Biskupská synoda je výjimečná ve dvou směrech: jednak dává zazní hlasu biskupů, které sám papež chápe jako své spolupracovníky, spolubratry, nikoli jen jako své podřízené či poddané – jako biskupy ve společenství s římským biskupem. Důraz na postavení biskupa a na společenství biskupů je jedním z důležitých rysů koncilní teologie.

Krom toho se biskupská synoda zabývala konkrétními palčivými problémy dneška, nikoli abstraktními, čistě akademickými otázkami. A je rozhodně jen ku prospěchu věci, že se jednání mohli zúčastnit i ti, kterých

se tyto palčivé problémy přímo týkají, tedy laici žijící v rodinách i mimo ně, muži i ženy z nejrůznějších končin světa – ti, kteří jsou nositeli obecného kněžství.

Co se Svatého roku milosrdenství týče, uvádí sám papež: „Otcové shromáždění na koncilu pocítili silně a jako opravdové vanutí Ducha požadavek mluvit k lidem své doby o Bohu srozumitelněji. Byly zbořeny hrady, které bohužel příliš dlouhou dobu uzavíraly církev v privilegované pevnosti, a nadešel čas zvětovat evangelium nově. (...) Církev pocítila odpovědnost, že má být ve světě živým znamením Otcovy lásky.“⁶

Koncil skutečně umožnil církvi, aby chytila „druhý dech“ – a tento dech je dechem Ducha. Ducha, který vede člověka a lidstvo ke smíření s Otcem, s milosrdným Bohem, kterého, jak papež František zdůrazňuje, „nikdy neunaví odpouštět; to my jsme unavení žádat o odpuštění“.⁷

Budeme-li tedy prožívat Rok milosrdenství, děkujeme při něm milosrdnému Bohu za událost koncilu, která přivedla církev k tomu, že stále znovu a stále více hlásá jeho milosrdenství: „Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné!“⁸

¹ Jan Pavel II. v listu Josephu Ratzingerovi z 18. dubna 1988 – AAS 80 (1988), str. 1122

² Apoštolský list Novo millennio ineunte, čl. 57

³ Kázání sv. Augustina, Sermo 340; MPL 38, 1483

⁴ GS 1

⁵ LG 40

⁶ Misericordiae vultus 4

⁷ Promluva ze 17. 3. 2013

⁸ Žalm 118, 1